

Vuoden 2018 ALLVAR-palkinto professori Leena Holopaiselle

Erilaisten oppijoiden liitto myöntää joka vuosi ALLVAR-palkinnon oppimista edistäneelle ja ansioituneelle henkilölle. Vuoden 2018 ALLVAR-palkinto myönnettiin professori Leena Holopaiselle.

Professori **Leena Holopainen** on Joensuun seudun erilaiset oppijat ry:n (JOSE) jäsen. Hänen ansiostaan ovat avautuneet yliopiston ja JOSE:n yhteistyölle. Tämän yhteistyön seurauksena erilaisten oppijoiden asema on parantunut Pohjois-Karjalassa.

Palkinto luovutettiin 10.11.2018 Joensuun seudun erilaisten oppijoiden 20-vuotisjuhlan, ”20 vuotta erilaista oppimista”, yhteydessä.

Uranuurtaja yhteistyössä yliopiston ja järjestökentän kanssa

Vuonna 2004 Leena Holopainen valittiin Joensuun yliopiston (vuodesta 2010 lähtien Itä-Suomen yliopisto) erityispedagogiikan professoriksi, alanaan kielelliset vaikeudet. Hänen vastuullaan on ollut erityisopettajien koulutus, keskiössä erityisesti lukiopetuksen sekä lukemisen ja kirjoittamisen taitojen arvioinnin kehittäminen

Vuoden 2018 ALLVAR-palkinto luovutettiin professori Leena Holopaiselle (vas.) Joensuun seudun erilaisten oppijoiden 20-vuotisjuhlan yhteydessä. Kuvassa Leenan kanssa Erilaisten oppijoiden liiton varapuheenjohtaja Elise Virnes.

sekä lukivaikeuksien negatiivisiin seurannaisvaikutuksiin vaikuttaminen.

Professori Leena Holopaisen kiinnostuksen kohteena ovat jo opiskeluajoista lähtien olleet lasten ja nuorten kielelliset vaikeudet. Käytännön kokemusta hän hankki työskennellessään peruskoulussa puheopettajana ja laaja-alaisena erityisopettajana. Yhteistyö lukijärjestöjen kanssa tuli kuvaan, kun hän vuonna 1996 aloitti työskentelyn tutkijana Niilo Mäki Instituutissa. Väitöskirjassaan hän seurasi oppilaiden kielellisten taitojen ja lukemaan oppimisen kehittymistä esikouluiästä neljännelle luokalle. Tutkimus tuotti arvokasta tietoa lukijärjestöjen edunvalvonta-, ohjaus- ja neuvontatyölle. Hän oli vastuullisena tutkijana NMI:ssä kehittämässä nuorten ja aikuisten arviointimenetelmiä, minkä tuloksena syntyivät ”lukiseula” ja yksilölliseen arviointiin perustuva lukitesti. Luennoimalla ja kouluttamalla hän on tuonut tutkimustuloksia arjen tasolle ja järjestökentän käyttöön.

ALLVAR-palkinto on saanut nimensä tunnetun lukivaikeuksisen, arkkitehti Alvar Aallon mukaan. Toinen l-kirjain puolestaan tulee ruotsin kielen sanasta allvar, vakavasti otettava.

ALLVAR-palkinnon saaneet aikaisemmin:
pääjohtajat Vappu Taipale ja Jukka Sarjala, lehtori Raija Syvälahti, lukitulkki Sisko Savolainen, professori Riitta Hari, rehtori Martti Antola, psykologi Mervi Muotka, psykiatri Ilkka Taipale, aikuisopiskelijat Heli Kosonen ja Markku Mäkinen, lukijärjestöaktiivi Carina Sivén, sanasokea runoilija Arja Tiainen, KESKOn työterveyshuollon ylilääkäri Pirjo Anttila, kielenopettaja Kari Moilanen, neuropsykologi Seija Haapasalo, lukijärjestökonkari ja erityisopettaja Anna-Maija Hintikka, professori Heikki Lyytinen, kokemusasiantuntija Leila Pirskanen, erityispedagogiikan professori Jarkko Hautamäki, lukijärjestöaktiivi Annamaria Saaristo, erityisopettaja Irma Kärkkäinen ja matematiikan erityisopettaja Hannele Ikäheimo.

Rakkaat, haastavat lapseni – tukea tarvitaan!

Kun eskarilainen raivoaa kotona sohvan alla puolitoista tuntia päivän päätteeksi, ja nelosluokkalainen on taas unohtanut missä, milloin ja miksi ja läksyt ovat aina tekemättä, niin äidin voimat ja keinot ovat välillä koetuksella. Oppimisen haasteet näkyvät monella tavalla ja tuen saanti päiväkodissa ja koulussa ei aina ole ollut Heidi Laarin perheessä helppoa. ”Tuntuu, että kaikesta on pitänyt ottaa ensin itse selvää ja oppia kantapäähän kautta.”

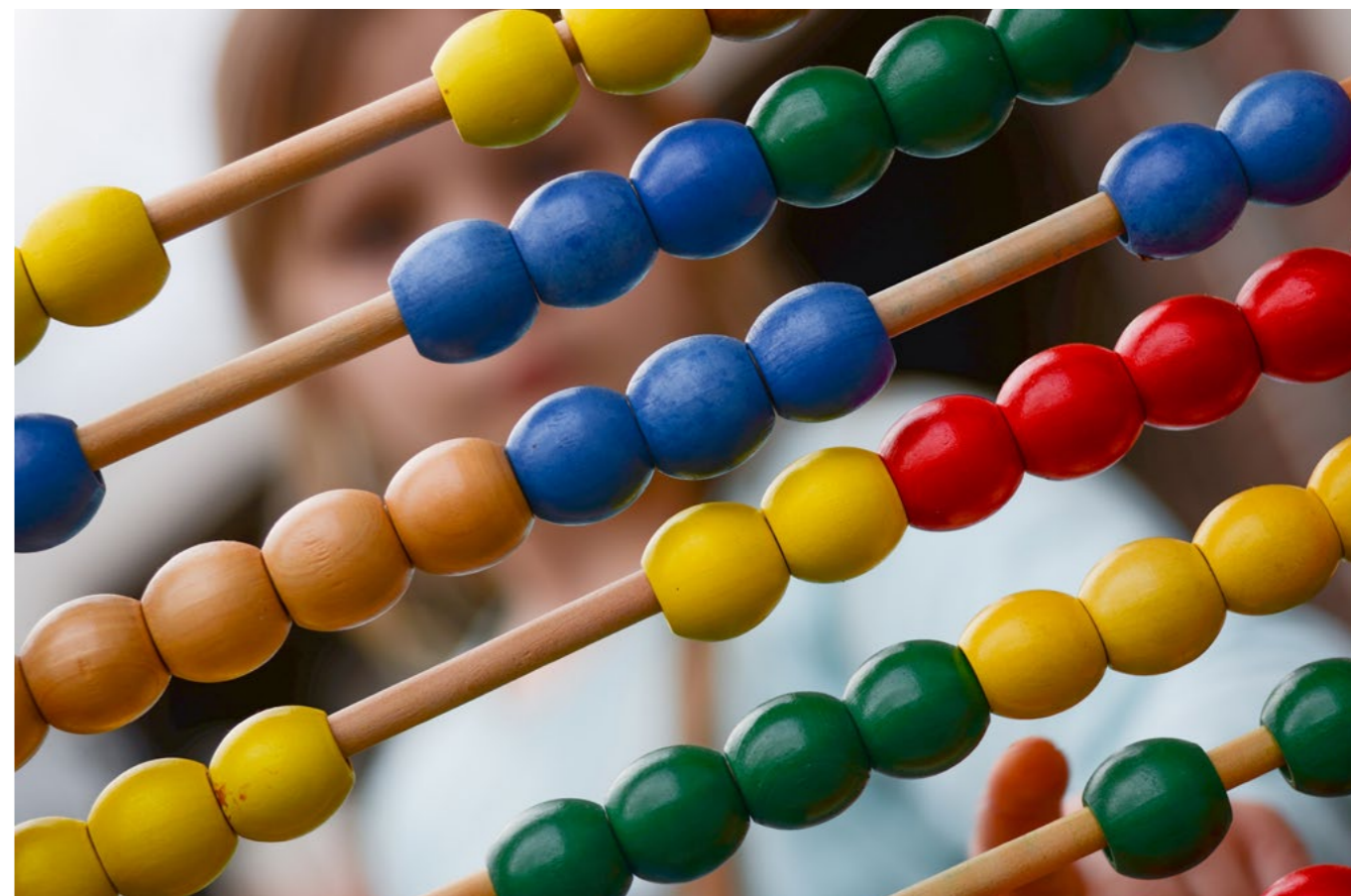
Heidin perheessä on kolme lasta, ja menoa riittää. Eskaria käyvällä kuusi vuotiaalla pojalla on ylivilkkautta, impulsiivisuutta ja aistiyliherkkyyttä. Toisella luokalla olevalla työllä ei ole ilmennyt erityisiä haasteita, mutta neljännellä luokalla olevan kymmenen vuotiaan pojan keskittymisvaikeudet ja oman toiminnanohjauksen puutteet aiheuttavat haasteita sekä koulussa että kotona.

”Molemmille pojille paikallaan pysyminen ja keskittyminen on vaikeaa. Nelosluokkalaisella myös muistaminen ja tavaroiden mukaan ottaminen”.

Haasteiden lomassa on myös paljon hyvää. Poikien ilo ja uteliaisuus kantavat pitkälle.

”Vahvuuksia meidän nelosluokkalaisella on tiedon jano, hän on hirveän fiksu ja utelias. Tykkää keskustella, aloittaa usein keskustelut myös luokassa. Eskarilainen taas tykkää tekemisestä, on aktiivisesti mukana kaikessa, iloinen ja empaattinen”, hymyilee Heidi.

”Minulla on myös ollut koulussa haasteita keskittymisessä ja muistamisessa. Edelleen olen melko hajamielinen ja impulsiivinen, ilman kalenteria en voisi elää. Ymmärrän siis hyvin poikieni tilanteen ja pystyn samaistumaan heihin. Tiedän ettei se ole lapsillani tahallista tai ilkeyttä, kun ei vaan muista, ei pysty eikä kykene. Lapselle tulee turhautuminen, eikä se ole lapsen

vika. Lasta pitää tukea, tsemppata ja kannustaa. Kaikesta voi selvitä.”

Tuen saanti vaikeaa

Tuen saanti ammattilaisilta päiväkodissa ja koulussa ei aina ole ollut helppoa eikä itsestään selvää.

”Olen usein kokenut, että kodin viestiä oppimisen haasteista ja käytöksestä jopa vähätellään. Että seurataan ja odotellaan – se on se kuva siitä suhtautumisesta. Tuntuu, ettei mikään tule tarjottuna, kaikesta olen itse joutunut ensin ottamaan selvää”, Heidi huokaisee.

Eskarissa olevalle pojalle on sittemmin tehty oma suunnitelma ja hän on saanut tehostettua tukea.

”On käytetty sermejä ja hänellä on oma avustaja, joka voi antaa syvähierontaa, pään naputtelua eli avustaja auttaa viemään sen eskarihetken läpi.”

Vilkkaalle pojalle on kuitenkin haastavaa olla koko päivä 15-18 lapsen ryhmässä.

”Ryhmässä on paljon muitakin vilkkaita lapsia, mikä aiheuttaa härdeliä ja meidän poika lähtee siihen mukaan. Sitten hän kuormittuu siitä ääni- ja visuaalisesta maailmasta, ja se purkautuu usein kotona raivarina.”

Neloluokkalaisella on koitettu erilaisia tuoleja, fid-

get kuutiota, kuulokkeita. Pojan keskittymistä vaikeuttaa myös haastava luokkatila, joka on pieni ja jossa on korkeat pöydät ja pyörivät tuolit.

”Jo päiväkodissa hänet ohjattiin toimintaterapeutin arvioon, mutta mitään ei silloin vielä tehty. Oikein mikään hänen kanssaan ei ole vielä auttanut, vaan oleminen on aina yhtä vaikeaa. Itse toivoisin hänelle pienryhmää.”

Koulussa on keskusteltu pojan tilanteesta vaihtelevasti opettajan, erityisopettajan ja koulupsykologin kanssa.

”Koulussa on hyvä, kun on vain se yksi opettaja, jonka kanssa voi pitää yhteyttä suoraan. Mutta mitään ei kattavasti ole kirjattu ylös ja ollaan sitä mieltä, että seurataan tilannetta. Se on todella turhauttavaa.”

Heidiä huolestuttaaakin, että miten poika pärjää myöhemmin isossa ryhmässä, isossa maailmassa?

”Olen jutellut hänen kanssaan paljon, ja kertonut omista kokemuksistani. Kertonut hänelle, ettei oppimisvaikeus ole mikään vika, vaan ominaisuus joka on, ja siihen on olemassa keinoja, jotka helpottavat mm. muistamista.”

Päiväkodissa yhteistyö ja seuranta ovat sujuneet

paremmin. Eskarissa pojan tilannetta arvioidaan säännöllisesti ja mukana ovat olleet omahoitaja, kiertävä erityislastentarhanopettaja ja välillä myös pojan toimintaterapeutti.

”Myös asiantuntija aistiyliherkkyydestä on joskus ollut mukana.”

Kun kotona sattuu ja tapahtuu

Iso ongelma perheellä on ollut se, että välttämättä poikien ongelmat eivät suoraan näy päiväkodin tai koulun arjessa niin voimakkaina kuin kotona.

”Meillä lapset esimerkiksi raivoavat kotona, mutta eivät päiväkodissa tai koulussa. Eskarilainen tsemppaa päiväkodissa koko päivän valtavasti, niin raivoaminen ei näy siellä. Kun hän tulee kotiin kuormittuneena, niin hän saattaa huutaa sohvan alla puolitoista tuntia. Siihen on kokeiltu kaikkea esimerkiksi tuuletinta, joka viilentää oloa ja jääpalan antamista suuhun eli aisteihin vaikuttamista, jotta huomio siirtyisi raivoamisesta johonkin muuhun. Sitten keskustellaan jälkeenpäin, että mistä meni hermo.”

Vanhemman pojan kohdalla Heidi miettii, että kun pojan tavarat ovat hukassa, kirjat kotona ja läksyt tekemättä ne eivät näy opettajalle niin vakavina ongelmina.

”Haluan todellakin antaa vinkin, että ammattilaiset päiväkodeissa ja koulussa kuuntelisivat vanhempia ja sitä viestiä mikä tulee kotoa, niistä haasteista, joita vanhemmat kohtaavat päivittäin useita kertoja. Vaikka ne eivät näkyisi heille, niin ne ovat olemassa, joten ottakaa todesta ne vanhempien huolten aiheet.”

Hae ajoissa apua ja ole rohkea

Heidille on tärkeää pitää huolta omasta jaksamisesta ja hyvinvoinnista, jotta arki haastavien lasten kanssa sujuisi.

”Itse pitää levätä, ottaa aikaa itselle. Tehdä niitä asioita, joista nauttii ja tykkää.”

Perheille, joiden lapsilla on oppimisvaikeutta Heidi kannustaa puhumaan ja ottamaan asioista selvää.

”Etsi tietoa, hae apua ajoissa, puhu neuvolassa, pyydä apua, puhu päiväkodissa.

Ota asioista myös itse selvää ja lue. Puhu niistä kotihaasteista avoimesti ja yritä saada myös asiantuntijoita mukaan yhteisiin palavereihin päiväkodissa ja koulussa.”

”Kannattaa tavata perheitä ja vanhempia, joilla

samanlaisia haasteita. Vertaistuki auttaa todella paljon.”

Vertaistuen kautta voi saada toimivia käytännön ohjeita ja tietoa, mistä ja millaista tukea on saatavilla paikallisesti ja mihin on oikeus.

”Itse ole saanut apua myös perheneuvonnasta, lasten psykiatriselta poliklinikalta ja Parempi arki ry:stä. Luen myös erittäin paljon ja totta kai myös netistä on saatavilla paljon tietoa.”

Heidi haluaa korostaa varhaista puuttumista, ja tukitoimien aloittamista ajoissa, jotta kotona ei väsyttäisi vaan osattaisiin tukea lasta oikein. Yhteistyö kodin, päiväkodin ja koulun kanssa mahdollistaa lapsen tukemisen oikealla tavalla ja ehkäisee ongelmien kasaantumisen ja kärjistymisen.

”Minusta ei ole olemassa yhtä hyvää ikää, jolloin pitäisi alkaa kartoittaa oppimisen vaikeuksia. Pitää katsoa kokonaisuutta ja kuunnella niitä haasteita, joita siellä kotona on, että onko se kasvatuksellista haastetta, vai voiko olla jotain muutakin.”

Heidi Laari kannustaa vanhempia hakemaan ajoissa tukea, jos epäilee lapsellaan oppimisen vaikeutta.